

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Симеон Асенов, УНСС, катедра „Политология”,
професионално направление 3.3. „Политически науки”,

член на научно жури формирано със заповед № РД 38-201/16.04.2019 г.
на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”,

за дисертационния труд на Момчил Стефанов Неков

на тема:

**„Организационно развитие и вътрешнопартийна демокрация в основните
политически партии в България от 1989 – 2014 г.”,**

за присъждане на образователната и научна степен
„доктор по политология” (Съвременна българска политика).

Депозираният за публична защита дисертационен труд е посветен на познат, но относително слабо засяган проблем от широката изследователска област на политическите партии. Вътрешната организационна структура и степента на демократичност в партиите често остават пренебрегвани за сметка на широко разпространените емпирични анализи за тяхната предизборна, парламентарна и управленска дейност. Това е валидно и за нашата страна, защото могат да бъдат посочени едва няколко разработки по тези въпроси под формата на научни статии и студии. Българската демокрация скоро ще навлезе в своето четвърто десетилетие, а деструктивните процеси в нея продължават да се проявяват и дори засилват, което влошава нейното качество и я отдалечава от нейната консолидация. Определяща роля и влияние върху тези процеси оказват и вътрешното състояние и организацията на политическите партии. Тези обстоятелства са безспорни и достатъчни аргументи, които определят актуалността и значимостта на представеното дисертационно изследване. Съвсем основателно неговият автор го определя и отнася към слабо проучваното поле за организационното развитие и вътрешнопартийната демокрация в българските партии.

Дисертационният труд е цялостен, завършен текст, който отговаря на критериите за научно изследване в областта на политическите науки. Структуриран е в увод, три глави, заключение, две приложения и използвана литература, които обвързват логически нейното съдържание. Представени са общо 244 страници, от които 203

страници активен текст (без приложенията и библиографията). Налице е висока степен на информационна осигуреност - използвани са общо 137 научни източници, от които 60 на български и 77 на английски език, допълнени с използване и на интернет ресурси. За целите и задачите на изследването в изложението се открояват няколко таблици и графики, които заедно с приложенията допълват и уплътняват в логическа, съдържателна и сравнителна последователност извършения от докторанта анализ.

В увода са формулирани коректно необходимите изследователски реквизити - обект, предмет, цел и свързаните с нея задачи, основната хипотеза, използваната методология, ограниченията и структурата на работата. Обект на изследването са осем български партии (БСП, СДС, ДПС, ВМРО, НДСВ, ДСБ, Атака и ГЕРБ), а предмет е организационното развитие и вътрешнопартийната демокрация в тези партии за периода 1990-2014 г. Хипотезата която се допуска е, че съществува определено оптимално съотношение между организационната структура и развитието на вътрешнопартийната демокрация, което осигурява благоприятни условия за устойчивост и виталност на партиите в демократичната политическа система. Целта на дисертацията е да изследва организационното развитие и вътрешнопартийната демокрация в посочените български партии за посочения период. В съответствие с нея са формулирани за решаване две задачи в теоретичен и четири в практико-приложен план, които определят и последващата структура и съдържание на разработката.

Водещата линия в текста на дисертацията е изследване на вътрешнопартийната демокрация (ВПД) и нейното развитие и измерване през организационната структура. Този вътрешнопартиен процес – в посока повече демократичност (полиархия) или недемократичност (олигархия, автократия) – определя организационното развитие на съответната изследвана партия. Организационната структура има определяща роля и е пресечна точка, както (1) по отношение на ВПД {като един от критериите които я определят}, така и (2) по отношение на организационното развитие {като резултат на нарастване или отлив на ВПД}. Тази взаимна зависимост между организационна структура и ВПД е специфичен фокус, който бележи авторския анализ по време на цялото изследване (с.2-3).

Първата глава представя теоретичната основа върху която са изяснени основните понятия в дисертацията. Представени, анализирани и проблематизирани са концепциите на редица класици на партологията и съвременни автори по предмета на дисертацията. Акцентира се върху съвременните модели, с техните критерии, за изследване на ВПД в някои страни от ЦИЕ (с.31-55). За целите и задачите на своето

изследване, дисертантът адаптира и допълва тяхното съдържание. В резултат е изведен аналитичен модел (с.51) за изследване на ВПД, с набор от шест съдържателни и формални нейни критерии, в който е добавен критерия организационна структура.

Втората глава е посветена на причините за избор на осемте политически партии, в контекста на техния идеологически облик, роля и влияние в българската партийна система. Подборът на изследваните партии е аргументиран добре по няколко критерии, но най-силно влияние има прилагането на класическите правила на Д. Сартори относно идентифицирането на релевантни партии в една партийна система (с.102-107). В тази глава намирам за недостатъчен и нефокусиран анализа в параграфа за законодателната регулация на политическите партии у нас. Той би трябвало да е насочен върху законовите изисквания относно устава на политическата партия (чл.14 от ЗПП) и тяхното сравнение с немския партиен закон за да се изведат сходства и различия, с оглед на условията за ВПД.

Третата глава има емпиричен и приложен характер. В нея дисертантът последователно изследва всеки един от критериите за ВПД при релевантните партии у нас от първата и втората партийна система. Това е реализирано чрез анализ на разпоредби в партийните устави и техните изменения, допълнен с качествения метод на проведени дълбочинни интервюта с партийните лидери (приложени като отделна, самостоятелна публикация на автора). Впоследствие е приложен и количествен метод за измерване, който задава коефициента на ВПД, изразен в процентно отношение (с. 175-197). На основа на проведения количествен и качествен анализ е направена своеобразна „класация” за степента на ВПД, с изводи и сравнения за организационното развитие на изследваните партии.

В заключението са изведени обобщения относно направения анализ и получените резултати от изпълнението на поставените задачи, които потвърждават хипотезата на изследването.

Разработената дисертация представя достойно своя автор и в нея могат да се посочат редица положителни страни и постижения. Постигнатите изследователски резултати бих обобщил накратко в следните моменти:

- направен е теоретичен обзор на ВПД и нейното влияние върху организационното състояние на политическите партии;
- аргументирано е значението на организационната структура, като формално и съдържателно понятие, по отношение на ВПД и на организационното развитие;

- адаптиран и изведен е собствен модел от критерии за оценка на ВПД, който има приложен характер и може да се използва в бъдещи изследвания;
- съставена и приложена е методика съчетаваща качествени и количествени методи за измерване степента на ВПД;
- реализирано е емпирично изследване, което установява степента на ВПД в осем български партии, за периода 1989-2014 г.
- направен е сравнителен анализ и са изведени тенденции в организационното развитие на четири български партии, с устойчиво присъствие и в първата, и във втората партийна система в България.

Представеният автореферат последователно и вярно отразява съдържанието на дисертацията. Приемам самооценката на приносите, направена на с.53-54 от него. Те кореспондират с получените резултати от изследването. С оглед тяхната прецизност намирам, че в третия принос, в първото изречение, изразът „...и организационната структура” следва да отпадне, защото тя не е отделен елемент на измерване. Аналогично, в четвъртия принос, по обясними причини, изразът „...разработването на понятията...”, е коректно да се замени с „...дообогатяване на понятията ВПД и организационна структура”. Представени са необходимите публикации по темата на дисертацията. Те отговарят на изискваните стандарти, а тяхната систематичност и задълбоченост са доказателство за трайния интерес на дисертанта по изследваната проблематика.

В конструктивен дух бих отправил някои бележки, препоръки и дискуссионни въпроси към така представения дисертационен труд. Посоченото по-долу не поставя под съмнение неговите научни достойнства и постигнатите резултати.

На първо място бих посочил, че се забелязват някои езикови и технически грешки. Необходима е езикова редакция на текста относно неуместната употреба на някои чуждици или отделни изрази (напр. смислово поле – на с.94, 105, 108), уеднаквяване на глаголно време, отстраняване на повторения (главно в първа и трета глава, свързани с критериите за ВПД и използваната методология). На някои места натежава разказвателният елемент, за сметка на същностния проблемен анализ. При някои бележки под линия не е посочен или неправилно е посочен авторът на цитирания източник (вж. бел. 290, 296 и 297 на с.194 и с.196). Намирам за коректно да се разграничат схеми и графики, от фигури и таблици в текста, съобразно тяхното

естество, като се посочи под всяка от тях съответния източник или дали са дело на автора.

В структурно отношение считам за уместно в глава първа параграфи 1.3., 1.4 и 1.5. да се пренесат преди сегашния параграф 1.2., където е тяхното систематическо място, с оглед естеството на тяхното съдържание. Във фигурата на с.163, колоната на лидера с абсолютна власт би следвало да се премести, като се позиционира на най-лявата позиция, съобразно силата на неговите правомощия. Изследването би се уплътнило, ако на съответните места в текста се направят още две таблици, които да онагледяват и систематизират: 1) броят на членовете на партиите и тяхното изменение, и 2) броят на партийните устави и/или измененията правени в тях при отделните партии, за изследвания период. Това би дало възможност за някои допълнителни изводи и извеждане на тенденции. По същите причини считам че е полезно, ако се изведе още едно приложение с конкретното изчисляване на коефициента на ВПД при всяка една от партиите.

Намирам за дискусивно включването на партия ВМРО в партийната система на страната през периода 1997-2001 г. Аргументацията приведена на с.104, че тя „...притежава потенциал за участие коалиции” към този момент не е достатъчно убедителна, предвид политическото ѝ представителство и неговата тежест в 38 ОНС. Има ли анализ и може ли в такъв случай изобщо да се прилага индикаторът отношения партия - парламентарна група (с.182). Възможно е да се изтъкнат и други аргументи. Същевременно логично възниква въпросът, защо не е включена партия БЗНС-НС, предвид нейното присъствие, представителство и участие в състава на законодателната и изпълнителната власт през 1990-те години, а и в състава на 40 ОНС?

В същия порядък би могъл да се открие и обвърже проблемът за оптималното съотношение между организационна структура и ВПД, залегнал в основната хипотеза на изследването, с въпроса за релацията формално (създаване на условия, правила, критерии) - реално (упражняване и пълноценно функциониране) на ВПД. Този въпрос донякъде излиза извън рамките на изследването, но без съмнение е свързан с хипотезата за оптималното съотношение. Това идва да подсказва, че последното не е универсално средство или признак, които да осигуряват безпроблемно партийната жизнелост. В този смисъл не можем да очакваме то да е (формално и реално) еднакво в различните партии – нещо което категорично показва и самата дисертация. Състоянието и степента на ВПД са различни, защото самите партии и техния персонален субстрат са различни. Тя се определя от дейността на контролните органи и

организационния модел на партиите, от активността на членовете, от цялостния културно-ценностен облик на партийната и обществената среда и редица други фактори. Тези въпроси са засегнати в труда, но следва да се имат предвид по-задълбочено в бъдещи изследвания.

Препоръчвам дисертационният труд да отчете конструктивните бележки и впоследствие да се публикува, за да намери, убеден съм, своя по-широк кръг читатели и обществено-политически отзвук.

На вниманието на дисертанта поставям за отговор следните въпроси.

Първо. Има ли връзка и зависимост между броя на партийните членове и степента на покритие с партийни структури върху територията на страната, със степента на ВПД?

Второ. Има ли масови партии в България днес? Кои са и променят ли се критериите за определяне на една партия като масова?

Заключение.

Представеният за публична защита дисертационен труд е цялостно и задълбочено изследване на значим политологичен проблем за българските партии и политика, с теоретични и приложни измерения.

На основание посоченото в становището и предвид изпълнението на законовите разпоредби на чл. 6 от ЗРАСРБ, и на чл. 27, ал. 1 от Правилника за неговото прилагане, изразявам категорично своята подкрепа „за” присъждане на образователната и научна степен „доктор по политология” на Момчил Стефанов Неков, за разработения от него дисертационен труд на тема: **„Организационно развитие и вътрешнопартийна демокрация в основните политически партии в България от 1989-2014 г.”**.

доц. д-р Симеон Асенов

София, 13 юни 2019 г.